

Kuczyński, Stefan Krzysztof

Bibliografia prac Marcelego Handelsmana wydanych po roku 1928

Przegląd Historyczny 50/1, 116-121

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Bibliografia prac Marcelego Handelsmana wydanych po roku 1928

opracował

Stefan Krzysztof Kuczyński

W „Księdze pamiątkowej ku uczczeniu dwudziestopięcioletniej działalności naukowej Prof. Marcelego Handelsmana“ (Warszawa 1929) ukała się bibliografia prac Handelsmana, w opracowaniu dr Heleny Bachulskiej, doprowadzona do końca 1928 roku. Uzupełnienie tego wydawnictwa pozycjami z następnego okresu wydaje się potrzebą oczywistą. Był to dla Handelsmana okres szczególnie żywej aktywności naukowej, a podsumowując jego dorobek z tego czasu składamy nie tylko hołd Jego pamięci, ale też oddajemy usługę tym licznym badaczom, którzy dziś jeszcze korzystają z Jego dzieła.

Niniejsza bibliografia obejmuje książki, artykuły, recenzje i referaty publikowane w latach 1929—1939, jak również pozycje ogłoszone już po śmierci Handelsmana. W zasadzie stawiała sobie za cel uwzględnienie całej Jego twórczości, jednakże pominęła artykuły zamieszczane w prasie codziennej. Nie podjęła się też identyfikowania artykułów zamieszczanych przez Handelsmana bezimiennie w prasie konspiracyjnej z lat 1939—1944. Żywe kontakty Handelsmana z redakcjami pism nie tylko naukowych, ale i kulturalno-społecznych w kraju i za granicą, czyniły szczególnie trudnym skompletowanie wszystkich jego pomniejszych artykułów. Autor liczy się tu z możliwością niektórych przeoczeń, zwłaszcza w zakresie pozycji obcojęzycznych.

Przy opracowaniu bibliografii wykorzystano następujące pomoce: złożoną w Archiwum PAN w Warszawie niekompletną bibliografię prac Handelsmana, sporządzoną przez p. Jadwigę Handelsmanową oraz „Sprawozdania z działalności Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warszawskiego“ za lata 1929—1939, z danymi o publikacjach dostarczanych corocznie przez samego Profesora. Dwie te pomoce umożliwiły autorowi niniejszego zestawienia dotarcie do właściwych pozycji i sporządzenie opisów bibliograficznych na zasadzie autopsji. Od zasady tej wypadło odstąpić jedynie w niewielu wypadkach, gdy odnalezienie właściwego druku okazało się niemożliwe.

ROK 1929

1. Pierwsza stała misja polska w Belgradzie w XIX wieku (Wiadomość tymczasowa), *Šišićev Zbornik*, Zagreb 1929, s. 531—536.
2. Polska polityka jugosłowiańska w latach 1840—48, cz. I — Jej organizacja, „Sprawozdania PAU“ 1929, nr 6, s. 27—29; także „Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres“ 1929, s. 107—112.

3. La question d'Orient et la politique Yougoslave du Prince Czartoryski après 1840, „Séances et travaux de l'Académie des Sciences Morales et Politiques“ 1929, nr 1, s. 40.
4. Le rôle de la nationalité dans l'histoire du Moyen Age, „Bulletin of the International Committee of Historical Sciences“ 1929, nr 7, s. 235—247 oraz „La Pologne au VIe Congrès International des Sciences Historiques Oslo 1928“, Varsovie—Lwow 1930, s. 141—146.

ROK 1930

5. Les éléments d'une politique étrangère de la Pologne 1831—1856. „Séances et travaux de l'Académie des Sciences Morales et Politiques“ 1930, nr 2, s. 107—138.
6. Jespējambīa un nepieciešambīa vēsturiskās tapšanas gaitā, „Izglītības Ministrijas Mēnašraksts“ 1930, nr 5/6, s. 568—576 [jęz. estoński].
7. Monde Slave ou Europe Orientale, „Bulletin d'information des sciences historiques en Europe orientale“ 1930, t. III, nr 3, s. 124—131.
8. O nasz dzisiejszy stosunek do historii porozbiorowej, Pamiętnik V Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Warszawie t. II, Lwów 1930, s. 12—27; streszczenie, tamże t. II, s. 450—451.
9. Poola vabadusvoitlus 1795—1914, „Olion“ 1930, nr 9, s. 2—4 [jęz. estoński].
10. Prof. Hoetzsch i jego działalność w Ameryce, „Przegląd Polityczny“ 1930, t. XIII, nr 1, s. 13—18.
11. La question polonaise et la politique anglaise et française pendant la campagne de Crimée. I-ère partie. L'année 1854 et l'initiative française, „Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres“ 1930, s. 71—80.
12. Le règlement définitif de la situation internationale de la Belgique, „Revue Belge de Philologie et d'Histoire“ 1930, t. IX, nr 3, s. 853—868.
13. W przeddzień wybuchu listopadowego. Dwa rozkazy petersburskie, Księga pamiątkowa ku czci Władysława Abrahama t. I, Lwów 1930, s. 277—281.
14. Zasadnicze tendencje polityki międzynarodowej po wojnie, „Biuletyn Towarzystwa Badania Zagadnień Międzynarodowych“ 1930, s. 20—22.

ROK 1931

15. Les barrières de l'Europe Orientale, Peuples et civilisation t. VII, cz. 1, Paris 1931, s. 199—223.
16. Budowa państwa polskiego w czasie wielkiej wojny (Uwagi metodologiczne), „Niepodległość“ 1931, t. III, s. 19—31.
17. L'état actuel des études relatives à l'histoire de 1830—31 en Pologne, „Revue d'Histoire Moderne“ 1931, nr 36, s. 467—480.
18. Information Concerning Polish Documents at Sandon Hall, „Bulletin international de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres“ 1931, nr 1—3.
19. Krimskáta vojna, polskijat vapros i načaloto na balgarskija vapros (Prevel ot rakopisa Chr. Vakarelski), „Przegląd Polsko-Bułgarski“ 1931, t. IX, nr 2—3, s. 73—94.
20. La monarchie polonaise et le Monde Oriental, Peuples et civilisation, t. VII, cz. 2, Paris 1931, s. 113—128.
21. Możliwości i konieczności w procesie historycznym, Księga pamiątkowa celem uczczenia 350 rocznicy założenia Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, Warszawa 1931, s. 1—13.

22. Rok 1930 w polityce międzynarodowej, „Przegląd Polityczny“ 1931, t. XIV, nr 1—2.
23. Sprawa polska w polityce angielskiej i francuskiej. 1855, „Sprawozdania Tow. Nauk. Warsz.“ 1931, t. XXIII, s. 131—6.

ROK 1932

24. Le développement des nationalités dans l'Europe Centre-Orientale, „L'Esprit International“ 1932, nr 24, s. 558—575.
25. Działalność naukowa Aleksandra Kraushara, „Przegląd Historyczny“ 1932—1933, t. XXX, s. 253—256.
26. Dziennik misji gen. Wysockiego do Turcji 1853—1855, „Przegląd Historyczny“ 1932—1933, t. XXX, s. 454—522.
27. Geneza „Polaków zagranicznych“. „Sprawy Narodowościowe“ 1932, nr 6, s. 588—594.
28. La guerre de Crimée. La question polonaise et les origines du problème Bulgare, „Revue Historique“ 1932, t. CLXIX, s. 271—315.
29. Nicolas Ier et Czartoryski, „Le Monde Slave“ 1932, nr 8, s. 237—257.
30. Odkąd Polska jest państwem niepodległym, „Niepodległość“ 1932, t. V, s. 304—310.
31. Politique extérieure de la Pologne 1920—1930, „Revue de l'Université de Bruxelles“ 1932, nr 4, s. 415—439.
32. Przyczynki do działalności politycznej Mickiewicza, „Sprawozdania PAU“ 1932, nr 4, s. 10—13.
33. Société des Sciences et des Lettres de Varsovie 1907—1932, Warszawa 1932, s. 8.
34. Śp. Aleksander Kraushar (1843—1931), „Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego“ 1932, t. XXV, s. 213—214.
35. Towarzystwo Naukowe Warszawskie 1907—1932, w pracy zbiorowej: Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa 1932, s. 59—72.

ROK 1933

36. Les efforts de la Pologne pour la reconstruction d'un Etat indépendant, w pracy zbiorowej: La Pologne. Sa vie économique et sociale pendant la guerre, [b. m.] 1933, t. I, s. 135—274 [ponadto redakcja tej pracy].
37. L'Empire sous la Restauration en France et en Pologne, „Revue Bleue“ 1933, nr 16.
38. L'histoire dans l'enseignement supérieur (Rapport provisoire), [Warszawa 1933], s. 9.
39. Mickiewicz w latach 1853—1855, Warszawa 1933, s. 84.
40. Pracownie historyczne, „Przegląd Historyczny“ 1933—34, t. XXXI, s. 50—55.
41. Le Prince Czartoryski et la Roumanie 1834—1850, „La Pologne au VII-e Congrès International des Sciences Historiques“ t. II, Varsovie 1933, s. 199—243.

ROK 1934

42. Czartoryski, Nicolas Ier et la Question du Proche-Orient, Paris 1934, s. 151.
43. [Recenzja artykułu] Hartung F., Deutschland und Polen während des Weltkrieges, „Deutschland und Polen. Beiträge zu ihren geschichtlichen Beziehungen“, herausgegeben von A. Brackmann, Berlin 1933, s. 244—258; „Kwartalnik Historyczny“ 1934, t. XLVIII, nr 4, s. 870—871.

44. Historia, hasło w encyklopedii „Świat i Życie“ t. II, Warszawa 1934, s. 835—844.
45. Quelques remarques sur la définition de l'histoire de l'Europe Orientale, „Bulletin d'information des sciences historiques en Europe Orientale“ 1934, t. IV, s. 1—2, s. 74—81.
46. Słowo wstępne, Charisteria Gustavo Przychocki a discipulis oblata, Varsoviae 1934, s. XI—XIV.
47. Sp. Alfons Parczewski (1849—1933), „Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego“ 1934, t. XXVI, s. 124—127.
48. Sp. gen. Julian Stachiewicz, „Przegląd Historyczny“ 1934, t. XXXII, s. 407—408.
49. Zgon znakomitego historyka Émile Bourgeois, „Wiadomości Literackie“ 1934, nr 38, s. 3.

ROK 1935

50. Bolesław Limanowski, „Świat“ 1935, nr 1, s. 3
51. Émile Bourgeois, „Kwartalnik Historyczny“ 1935, t. XLIX, nr 3, s. 471—476.
52. Henri Pirenne, „Wiadomości Literackie“ 1935, nr 47, s. 7.
53. Henryk Pirenne jako historyk dziejów powszechnych, „Kwartalnik Historyczny“ 1935, t. XLIX, nr 4, s. 574—586.
54. Polityka słowiańska Polski w XVIII i XIX wieku, Pamiętnik VI Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Wilnie 17—20 września 1935 t. II, s. 68—71, [streszczenie], t. II, s. 368—403 [pełny tekst].
55. Rapport de M. M. Handelsman sur le Congrès de Varsovie. „Bulletin of the International Committee of Historical Sciences“ 1935, nr 27, s. 136—140.

ROK 1936

56. Adam Jiří Kn. Czartoryski, w pracy zbiorowej: Tvůrčové dějin. Čtyři tisíciletí světových dějin v obrazech dob a osobnosti t. IV, cz. 1, Praha 1936, s. 241—251.
57. Bobrzyński jako uczony, „Przegląd Historyczny“ 1936, t. XXXIII, s. 341—361.
58. Bolesław Limanowski jako badacz historii powszechnej, „Przegląd Historyczny“ 1936, t. XXXIII, s. 328—332.
59. Nieznany list M. Grabowskiego do ks. Adama. Przyczynek do sprawy ruskiej, Księga pamiątkowa ku czci Leona Pinińskiego t. I, Lwów 1936, s. 349—356.
60. La politique slave de la Pologne aux XVIII et XIX siècles, „Monde Slave“ 1936, nr 4, s. 427—455.
61. Roma: gli antecedenti del quarantotto e la politica Polacca, w pracy zbiorowej: Le relazioni fra l'Italia e la Polonia dall'età Romana ai tempi nostri, Roma 1936, s. 105—125.
62. W stuletnią rocznicę ogłoszenia Manifestu Demokratycznego, „Wiedza i Życie“ 1936, nr 11, s. 569—593.
63. [Przedmowa] Wacława Szymanowskiego listy o wypadkach w Polsce 1861—1862, Warszawa 1936, s. IV—XV.
64. Wpływy polskie na Rusinów galicyjskich w trzecim i czwartym dziesięcioleciu XIX w., „Ziemia Czerwieńska“ 1936, nr 1, s. 52—69.

ROK 1937

65. Adam Czartoryski, Essai psychologique, „Revue Bleue“ 1937.
66. Brudziński Polikarp Józef, Polski Słownik Biograficzny t. III, Kraków 1937, s. 11—12.

67. Bystrzonowski Ludwik, *Polski Słownik Biograficzny* t. III, Kraków 1937, s. 174—176.
68. Czasy porozbiorowe 1795—1918, w pracy zbiorowej: *Historiografia polska 1886—1936*, „Kwartalnik Historyczny“ 1937, t. LI, s. 303—326.
69. *Historycy. Portrety i profile*, Warszawa 1937, s. 186, 6 nrb, 8 tablic.
70. Joachim Lelewel. Próba charakterystyki twórczości, „Przegląd Historyczny“ 1937—1938, t. XXXIV, s. 332—337.
71. Józef Piłsudski jako historyk roku 1863, „Przegląd Historyczny“ 1937—1938, t. XXXIV, s. 623—627.
72. Kilka uwag o sprawach bałtyckich w najnowszej historiografii polskiej, „Jantar“ 1937, nr 2, s. 103—104.
73. Książę Adam. Próba charakterystyki psychologicznej, „Wiadomości Literackie“ 1937, nr 52—53, s. 6—8.
74. [Przedmowa] *Listy T. T. Jeża do Mirosława Kernbauma*, Warszawa 1937, s. 29.
75. *Listy T. T. Jeża do Mirosława Kernbauma*, „Przegląd Współczesny“ 1937, nr 3 (179), s. 47—71.
76. Stanisław Zakrzewski 1873—1936, „Droga“ 1937, nr 6, s. 420—430.
77. *Ukraińska polityka ks. Adama Czartoryskiego przed wojną krymską*, *Prace Ukraińskiego Instytutu Naukowego* t. XXXV, Warszawa 1937, s. VII, 175.

ROK 1938

78. Czartoryski Adam Jerzy, *Polski Słownik Biograficzny* t. IV, Kraków 1938, s. 257—269.
79. *Die frühmittelalterlichen Forschungen der Warschauer Schule*, *Wirtschaft und Kultur. Festschrift zum 70. Geburtstag von Alfons Dopsch*, Wien 1938, s. 680—683.
80. Jarosław Bidło, „Kwartalnik Historyczny“ 1938, t. LII, s. 603—608.
81. Książę Adam Czartoryski. Próba życiorysu, „Przegląd Współczesny“ 1938, nr 6 (194), s. 48—69; nr 7 (195), s. 77—102.
82. *La politique polonaise sur la Baltique aux XVIIIe et XIXe siècle*, *Conventus primus historicorum balticorum*, Riga 1938, s. 508—519.
82. *Le Prince Adam Czartoryski. Essai de caractéristique*, „Revue des travaux de l'Académie des Sciences Morales et Politiques“ 1938, t. XCVIII, s. 452—478.
84. *Le procès de la renationalisation de la Silésie du XIXe siècle*, „VIIIe Congrès International des Sciences Historiques“, Zurich 1938, *Communications présentées* t. I, s. 226—227; streszczenie w „Bulletin of International Committee of Historical Sciences“ 1938, nr 10, s. 370—371.
85. *Stanowisko Francji w sprawie polskiej we wrześniu r. 1855*, *Studia historyczne ku czci Stanisława Kutrzeby* t. II, Kraków 1938, s. 305—311.
86. Stefan Czarnowski, „Wiadomości Literackie“ 1938, nr 5, s. 5.
87. *W setną rocznicę śmierci Deczyńskiego*, „Sygnały“ 1938, nr 59, s. 9—10.

ROK 1939

83. H. Bachulska, M. Handelsman, R. Przelaskowski, *Bibliografia historii polskiej 1915—1914*, Warszawa 1939, s. 64.
89. *L'idée du rapprochement entre les nations dans l'histoire moderne*, „Esprit International“ 1939, t. XIII, s. 96—110.
90. *Kryzys r. 1821 w Królestwie Polskim*, „Kwartalnik Historyczny“ 1939, t. LIII, nr 2, s. 228—247.

91. Rok 1848 we Włoszech i polityka ks. Adama Czartoryskiego, RAU whf Seria II, t. XLV, Kraków 1939, s. 1—85.
92. Teoria na usługach polityki, „Wiadomości Literackie“ 1939, nr 31—32, s. 3.
93. 50 ans de travail historique en Pologne, „Revue Historique“ 1939, t. CLXXXVII, s. 325—344.

PRACE WYDANE POŚMIERTNIE

94. Dembowski Tadeusz, Polski Słownik Biograficzny t. V, Kraków 1939—1946, s. 98—99.
95. W sprawie reformy uniwersyteckiej (Ze spuścizny pośmiertnej), „Przegląd Historyczny“ 1946, t. XXXVI, s. 72—74.
96. Rok 1848. Przegląd zagadnień międzynarodowych, „Przegląd Historyczny“ 1948, t. XXXVIII, s. 7—36.
97. Adam Czartoryski (przygotował do druku S. Kieniewicz), Warszawa T. 1 — 1948, s. XX, 334; T. 2 — 1949, s. 382, nlb. 8; T. 3, cz. 1. — 1950, s. 384, nlb. 10; T. 3 cz. 2 — 1950, s. 385—756, nlb. 4.
98. [Przedmowa] Kazimierz Deczyński, Pamiętnik chłopca nauczyciela, Warszawa 1949, s. XXXVI, 51, wydanie drugie.
99. [Przedmowa] Żywot chłopca polskiego na początku XIX stulecia, Warszawa 1949, s. 105.
100. Marcelęgo Handelsmana konspekt „Historii Polski 1864—1914“. (opracował i wydał Z. Kolanowski), „Przegląd Historyczny“ 1957, t. XLVIII, nr 1, s. 111—115.

Ponadto w latach trzydziestych prof. Handelsman opracowywał hasła do „Encyclopaedia of the Social Sciences“, których anonimowość nie pozwala jednak na zidentyfikowanie autorstwa.